Wolski Szpital głupich

http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl

710 — 1

SZPITAL GŁUPICH

Z ANGIELSKIEGO NA FRANCUZKI
A
Z TEGO NA POLSKI JĘZYK
PRZEŁOZONY.

Ten co ma naymniey światła pospolicie sądzi
Iż wszyscy głupi, on sam rozumem się rządzi.
Każdy głupiec dla przyczyn iakich, co powiada
W Szpitalu głupich, swego osadza sąsiada.

Boileau w Sat. IV.

W WARSZAWIE,
w Drukarni P. DUFOUR Drukarza J. K. Mci
y Rzeczypospolitey.

M. DCC. LXXXIII.

A. 330. http://rcin.org.pl A. 1.

Ze zbiorów
XVIII. 1. 1310

PRZESTROGA

Autor tego małego Dyalogu, iest Gwilhelm WALSH ſławny Poéta Angielſki. Był nauczycielem Pope Poety w Rymopiſarſtwie. Dzieła iego ſą pełne ſłodyczy y wdzięków.

Pan Pope w dziele ſwoim o krytyce, tak o nim piſze:

Zazdrośnego Parnaſſu WALSH kochanek miły
Co go ſwym ſędzią mądre Sioſtry uczyniły,
Ganił bez zawziętości, czcił bez upodlenia.
Serce rownie iak rozum godne podziwienia,
Słodki, y w przebaczeniu łatwy cudzey winie
Nie mniey zaſzczytem ſławy, iako cnot ſwych ſłynie,

http://rcin.org.pl

SZPITAL GŁUPICH

ESKULAPIUSZ.

MErkuryuſzu! ogłoś po trzeci raz Edykt Wielkiego Jowiſza.....

MERKURYUSZ.

Ziemianie.... Podaie ſię wam do wiadomości, iż Pan naywyżſzy Bogòw, znudzony codziennym natrętſtwem ludzi, którzy bez uſtanku utyſkuią na to, iż nie ſą ſzczęśliwemi, y niechcą nawet

http://rcin.org.pl

aby inſi ſzczęśliwemi byli, poſyła wam wielkiego Eſkulapiuſza. On ſam tylko ma lekarſtwo ſkutkuiące, na wſzelki rodzay głupſtwa, przetoż ci, których ta choroba trapi, niechay ſię tu ſtawią, będziemy ich z łaſki leczyli.

ESKULAPIUSZ.

Coż to? nikogo nie widać? iakże... wſzyſcy ludzie narzekaią na głupſtwo, które panuie na ziemi, myśmy tu przyśli po to, aby ich uleczyć, a żadnego nie ma któryby oto proſił.

MERKURYUSZ.

Pozwol Eſkulapiuſzu, ażebym ci odkrył zdanie moie, które ci ſię iak mnie-

http://rcin.org.pl

mam ſpodoba. Ze wſzyſtkich chorob, które dręczą rodzay ludzki, głupſtwo ieſt oſobliwſzą chorobą, y ludziom naywłaściwſzą. Ow naymnieyſzey ſłaboſci w ſąſiedzie ſwoim doſtrzega, a nie czuie ciężkiey niemocy, ktòrą ſam ieſt złożony. Lepieyby było, iak mniemam, pozwolić każdemu, aby cudze opowiadał głupſtwa, które w innych poſtrzega.

ESKULAPIUSZ.

Ten ſpoſób zdaie mi ſię iż ieſt bardzo dobry. Zròb więc iak rozumieſz.

MERKURYUSZ.

Krewni, Przyiaciele, znaiomi, ieżeli ſię ich iakie głupſtwo trzyma, nie-

http://rcin.org.pl

chay tu ſtaną; przyprowadźcie ich do nas, a my z łaſki będziemy ich leczyli.

ESKULAPIUSZ.

Patrz, patrz, ... iaki tłok, iaki hałas y wrzawa, każdy gwałtem chwyta ſwoiego ſąſiada. Zapewnie tu przychodzą tą myślą, aby ſię wzaiemnie oſkarzali.

PIERWSZY CZŁOWIEK.

Przyprowadzam głupiego człowieka. Bądź łaſkaw, chciey go uleczyć.

DRUGI CZŁOWIEK.

Zaczniy nayprzód od tego, bo niebeſpieczniey choruie.

TRZECI CZŁOWIEK.

Ah! miey raczey litość nad tym, którego prowadzę, iego choroba ieſt

http://rcin.org.pl

bardzo zawikłana, wſzyſtko zależy od prędkiego poratowania.

MERKURYUSZ.

Ale przyiaciele, nikt was nie rozumie. Bądźcie trochę cierpliwi, gadaycie po iednemu, a uzdrowię was wſzyſtkich porządkiem.

PIERWSZY CZŁOWIEK.

Ja ſię obeydę bez lekarſtw.

DRUGI CZŁOWIEK.

Jakże to przyiacielu nie potrzebuieſz lekarſtw? życzyłbym ci z całego ſerca, przez tę przyiaźń, którą mam ku tobie, aby to prawda była, co ia podchlebiam ſobie.

http://rcin.org.pl

TRZECI CZŁOWIEK.

Móy kochany Bracie, lepieybyś zrobił, gdybyś milczał. Jakimże ſpoſobem śmieſz mówić że ſię głupſtwo nie trzyma twey głowy, kiedy ią ſtroiſz w pſtre piora nakſztalt czubatego ptaſzęcia?

ESKULAPIUSZ.

Merkuryuſzu! zabroń iakim ſpoſobem, aby ci ludzie nie gadali razem. Wſtrzymay ten tłum Kaduceuſzem, y wpuſzczay po iednemu tych, którzy naybardziey choruią.

MERKURTUSZ.

Panowie, Panowie! Nie pchayciesię... Poduſicie nas... Uſpokóycie ſię, bo inaczey będę muſiał porzą-

http://rcin.org.pl

dek między wami uczynić. Ty mòy kochany, póydźno ſam. Cóż maſz przeciwko temu Młodzieńcowi, którego za rękę trzymaſz?

STARZEC.

Jeſt to ieden z moich krewnych, którego ci przyprowadzam. Zoſtawſzy Panem w młodym wieku, znacznego maiątku, iuż go połowę rozproſzył. Trzeba ſię obawiać aby w krótkim czaſie y reſzty nie roztrwonił, ieżeli nie uleczyſz iego głupſtwa. Dawałem mu (alę to wſzyſtko próżno) bardzo dobre rady. Jeżeli twóy maiątek, mówiłem, nie wyſtarcza ci cały, iakże połowa iego będzie ci mogła wyſtarczyć?

http://rcin.org.pl

Jeżeli głupie marnotrawiſz twe dobra będąc młodym y ſpoſobnym do powiększenia ſubſtancyi, cóż ſię z tobą ſtanie, gdy przyidzieſz do ſtarości, gdzie do żadnego zyſku nieſpoſobnym będzieſz? Ale to wſzyſtko bayki u niego; rzucałem groch na ścianę; ſzydzi ieſzcze ze mnie, gdy do niego gadam. Otoż to zapłata którą odnoſzę za moie około niego troſki.

ESKULAPIUSZ.

Niech go zaprowadzą do Szpitala, y niech o nim maią ſtaranie.

MŁODZIENIEC.

Ah MPanie! bądź łaſkaw, chciey mię proſzę wyſłuchać, a obaczyſz ieżeli ten

http://rcin.org.pl

kochany ſtarzec ma odemnie więcey rozumu. Nie przeczę temu, o co mię dopiero obwiniał, ale uważ tylko, iż ieżeli ſtraciłem cząſtkę maiątku mego, przynaymniey mòwić mogę, żem go dobrze użył. Nie byłożby wielkie głupſtwo moie, gdybym odmawiał ſobie uciech, na ten mizerny moment, gdy nim wolno tylko rozrządzać mogę; a to dla boiaźni iż nie będę miał ſpoſobu użycia doſtatków moich, w tym czaſie, którego nigdy podobno nie dożyię. Daymy nawet żebym był pewny iż dłużey żyć będę, nie byłożby to znowu głupſtwo, poświęcać młodość moią, naylepſzą porę do uciech na to, abym głupią naſycił chciwość,

http://rcin.org.pl

zbierania iak naywięcey bogactw, których w tym wieku przyszłoby mi używać, kiedy roskosz żadney nie ma powaby, y samo uczucie, nie iest tak miłe dla Człowieka? Ale ten starzec, który mnie oskarza, gorzey ieszcze ode mnie robi. Nie kontent, iż przepędził naywiększą część życia swego w łakomstwie zbierania bogactw, do tych czas ie zgromadza; y chociaż wiek iego y bole zawsze go przestrzegaią, iż się do swego końca zbliża, iednakże nie przestaie łakomo zbierać skarbów, przez lichwy y wykręty nayszkaradnieysze, właśnie iak gdyby mu ieszcze dziesięć tysięcy lat zostawało do życia.

http://rcin.org.pl

ESKULAPIUSZ.

Co za ſzaleńſtwo! Merkuryuſzu, poſtaw tego człowieka na boku.

MŁODZIENIEC.

Ah! ia pewny byłem że cię przekonam. Wſzak zupełniem ſię uſprawiedliwił..... Mogę iuż odeyść?

ESKULAPIUSZ.

Zaraz móy przyiacielu! Poczekayno! Nie ieſteś mniey głupi iak ten ſtarzec. On dla tego, iż zbierał bogactwa, których podobno nigdy nie użyie, ty, iż rozproſzyłeś ie, nie maiąc baczności iż ci kiedykolwiek ich zabraknie. Tego głupſtwo nie maże twe-

http://rcin.org.pl

go. Merkuryuſzu, każ ich obóch zaprowadzić do Szpitala.

MERKURYUSZ.

Podźcie Panowie, podźcie..... Otoż y inſi.

ESKULAPIUSZ.

Cóż tam Panowie macie mi powiedzieć?

PIERWSZY CZŁOWIEK.

Ten wielki Literat, ieſt ieden z przyiaciół moich, dziwnie poczciwy człowiek; ale iego żona czyni go przed wſzyſtkiemi naywiękſzym w świecie głupcem. Afronty, które odbiera od niey, śmiech ſprawuią, wſzyſtkim pra-

http://rcin.org.pl

wie mieszkańcom stolicy; każdy go wytyka palcem; Cudzoziemcy nawet to postrzegają. Oto przyiaciel żony iego, który WPanu więcey o tym będzie umiał powiedzieć.

ESKULAPIUSZ.

Mówże przyiacielu, wyłoż rzecz całą.

DRUGI CZŁOWIEK.

Prawdziwie Mci Panie nie mogę inaczey mówić, tylko iż Mąż iest człowiek bardzo poczciwy, przystoyny y że żona iego iest dama dziwnie grzeczna. To prawda iż często wysławiał przedemną szczęśliwość stanu Małżeńskiego.

http://rcin.org.pl

Rozumiałem iż naylepiey to poznam, gdy prosto udam się do iego żony. Y w samey rzeczy przekonała mnie o tym wszystkim, co mąż iey przedemną powiadał, daiąc mi takie dowody, które mię bardziey ieszcze ku niey zniewolić mogły. Prawdziwa y zaufana przyiaźń, którą mam z Jego Mością, nie dozwala mi tego, abym utaił, że mnie tak mocno kontentuie iż ładną sobie przybrał żonę, iak gdybym ia sam był iey mężem.

ESKULAPIUSZ.

Ano Panie mężu, cóż na to powiesz?

MĄZ

http://rcin.org.pl

M Ą Z.

Nie mogę przeczyć tym JchMciom. Co ieden mówi, ieſt prawda, a co drugi chce mi dać do zrozumienia może być podobne do prawdy. Wſzelkie dochodzenia w podobnych rzeczach zdaią mi ſię być nadaremne. Wſzyſcy prawie w tym Mieście palcem mnie wytykaią, bo tey ſamey niedoli doznaię co y inni mężowie. A on chciałby pewnie, żebym był takim głupcem, abym publicznie utyſkiwał na to; dla tego podobno, ażeby znowu inſi śmieli ſię y zuchwale żartowali ze mnie. Ale zaſtanówmy ſię nieco nad ſpoſobem życia tego kochanego przyiaciela, obaczmy, ieżeli on roztropnieyſzy ieſt ode-

http://rcin.org.pl

mnie. Zona iego ieſt dobrego harakteru kobieta, y chociaż nie miał żadney przyczyny być o nią zazdrośnym, niktby iednak nie uwierzył, iaką ſobie dawał pracę, i iakich używał fortelów, aby odkrył dziwactwo, które na to ſię tylko przydało, iż ſię ztąd bardziey ieſzcze dręczył. Jego ſzpiegowania były nadaremne, nic nie poſtrzegł, coby mogło ſzkodzić ſławie y dobremu imieniowi żony. Z tym wſzyſtkim wypędził ią haniebnie, przez co większey ſobie, aniżeli tey nieſzczęśliwey kobiecie, narobił nieſławy, bo nie zaſłużyła na to, aby tak niegodziwie z nią ſobie poſtąpił. Jeżeli teraz kto ſię obierze, aby ſzydził ze mnie dla tego, żem ieſt

http://rcin.org.pl

mężem powolnym, niech posłucha co wszyscy gadaią, a obaczy, iako większa część ludzi okrzyknie go, y śmiać się będzie iak z okrutnego tyrana męża wyzutege z natury, który żonę cnotliwą y niewinną, tak niegodziwym sposobem traktuie.

Co się zaś tycze tego młokosa, tego Kawalera grzecznego, który z biednych mężów tak pięknie szydzić umie: prawda iż iest mędrszy od nas. Ale też w iakim stanie iest iego maiątek? Winien połowę Krawcom, Kupcom, przedaiącym mody y wonności. Traci czas marnie, albo przy gotowalni, albo na widowiska, gry y przechadzki. Jakiż koniec zakłada sobie,

http://rcin.org.pl

w tey nierozumney ſtracie czaſu y maiątku? Oto! aby ſobie przywłaſzczyć to dobro, którego ia ieſtem Panem, zwłaſzcza gdym wziął za to czterykroć ſto tyſięcy, abym ſię właścicielem iego ogłoſił. Tak we wſzyſtkim będąc delikatnym iak ten Jego Mość, czyliżby ſmakował w tey potrawie, któraby mi ſpadła z noſa? Przecież to ieſt portret mniemanego iego uſzczęśliwienia. Ja zaś, którego on ma za głupiego, widzę ſię z moią żoną, kiedy mi ſię podoba, bawię ſię z nią tyle ile chcę, y to iey każę co mi ſię podoba; gdy tym czaſem ten mądry człowiek drzy przez całą noc pod oknem, łamie ſobie głowę, aby napiſał ſłodki bilecik, lub iaką pio-

http://rcin.org.pl

ſneczkę. Myśli o ſpoſobach przekupienia pokoiowey, traci ſwóy ſpoczynek, iednym ſłowem: wyſtawia ſię częſtokroć na to, aby był z góry na łeb zepchnięty, ieżeli wpadnie w ręce.

ESKULAPIUSZ.

Oto prawdziwie trzech głupców. Coś dziwnego ieſt Merkuryuſzu, ſłyſząc człowieka o drugich gadaiącego, każdyby powiedział że ieſt rozumny: z tym wſzyſtkim, cóżkolwiek zaſtanowiwſzy ſię, łatwo poznać można, iż nie ma żadnego któregoby ſię nie trzymało głupſtwo.

http://rcin.org.pl

MERKURTUSZ.

Wytknąć człowiekowi iakie głupſtwo, naymniey ſię oto ſtara, aby go poprawił, ſzuka tylko aby ſię dowiedział ieżeli iego przeciwnik nie ieſt tak głupi, iako y on ſam. Jak tylko cóżkolwiek poſtrzeże, iuż kontent ieſt, iż ſię z niego śmiać może, właśnie iak gdyby nikt mu nie mogł zarzucić, iż ſam także ieſt głupi.

ESKULAPIUSZ.

Poydźno ſam przyiaciołko, cóż maſz przeciwko temu Młodzieńcowi?

BABA.

Ten młody człowiek ieſt moim mężem; nim ſię ze mną ożenił, czynił mi

http://rcin.org.pl

piękne obietnice, a teraz nie ſtoi o mnie. Nie maſz żadney kobiety, któraby nie przenoſił nademnie. Zdaię ſię na ſąd WPana, y całego tu zgromadzenia, czyliż to nie ieſt wielkie głupſtwo, brać na całe życie żonę, którey kochać nie myślał.

ESKULAPIUSZ.

Sprawiedliwie mówiſz..... Merkuryuſzu, zaprowadź ich oboie do Szpitala.

BABA.

Ale..... MPanie.... wſzakże to ia zanoſzę ſkargę.

ESKULAPIUSZ.

Dobrze moia Pani; ale wiedz o tym, iż ieżeli ten młodzieniec głupi ieſt dla

http://rcin.org.pl

tego iż wziął za żonę kobietę, którey nie kochał, niemniey y ty głupia ieſteś, żeś poſzła za niego nie będąc pierwey pewną, ieżeli ma ku tobie ſerce.

MERKURYUSZ.

Oto więcey ieſzcze kobiet, które ſię ſkarzą na ſwoich mężów, y mężowie, którzy ſię ſkarzą na żony.

ESKULAPIUSZ.

Zaprowadź ich wſzyſtkich do Szpitala, nie wchodząc z niemi w żadną rozmowę. Wolno przed ślubem długo ociągać ſię w obraniu dla ſiebie partyi, ale iak kto raz ten interes zakończy, wielkie ieſt głupſtwo na to ſię żalić.

http://rcin.org.pl.

MERKURYUSZ.

Oto więcey ieſzcze przybywa męſzczyzn y kobiet, którzy zapewnie chcą na ſiebie ſkarzyć.

ESKULAPIUSZ.

Końcaby temu nie było, gdybyśmy chcieli ſłuchać tego wſzyſtkiego, coby nam prawili. Nie tracąc czaſu, rozumiem iż naylepiey będzie, zamknąć wſzyſtkich bez braku, którzykolwiek z żennych nawinąć ſię mogą. Jeżeli którzy ſię znaydą, którzyby nam dali ſprawiedliwe przyczyny y dowiedli, iż nie popełnili głupſtwa, wypuściemy ich na wolność.

Fundacji im. I. J. Michalskich * Ze zbiorów

http://rcin.org.pl

ZONATY.

Co ia Mospanie, nie poydę do Szpitalu. Niech mi kto chce dowiedzie żem głupstwo popełnił, gdym się ożenił.

ESKULAPIUSZ.

Jak przyiacielu! ożenić się y nie zrobić głupstwa! Jakąż masz żonę?

ZONATY.

Moia żona rozumna, ładna, cnotliwa, bogata y dobrze urodzona.

ESKULAPIUSZ.

Samo zdanie, które masz o niey, oznacza twoie głupstwo. Jak! Zona

http://rcin.org.pl

rozumna, ładna, poſzedłſzy za takiego mazgaia, za taką brzydotę, miałaby ci dochować wierności? Dobrze, pozwalam ieżeli tak ieſt, abyś odſzedł wolny, ale pod tą kondycyą, ieśli przyſzleſz żonę, aby na twoim mieyſcu oſiadła w Szpitalu.

ZONATY.

To u WPana żona wierna ieſt głupią?

ESKULAPIUSZ.

Nie rozumieſz mię móy przyiacielu. Trzeba widzę iaśniey do ciebie mówić. Ja powiadam, iż nie ieſt rzeczą dziwną ieżeli żona łaſk ſwych udziela, według upodobania, gdy takiego ſobie o-

http://rcin.org.pl

brała męża, którego postać wróżyć mu była powinna o przyszłych niełaskach. Są nawet tacy ludzie, którzy ią w tym razie maią za rozumną. Idzie to od okoliczności. Ale żeby żona skrupulatnie dochowała wierności mężowi, którego kształt y uroda nie są tego warte, iest to rzeczą trudną do poięcia.

MERKURYUSZ.

Patrz iak tłok coraz się bardziey wzmaga. Chcieliby wszyscy, abyśmy ich razem słuchali. Jak się śpieszą, aby ieden drugiego głupstwa wywoływał.

http://rcin.org.pl

ESKULAPIUSZ.

Nie trafiemy iak widzę do końca, zrobmy lepiey tak Merkuryuſzu. Odłączmy na ſtronę ludzi mądrych, a tym którzy ſię zoſtaną, dawać będziemy Lekarſtwa. Bo inaczey częſtobyśmy ſłyſzeli iedno głupſtwo po kilka razy powtarzane. Obwołay więc głośno, ażeby iuż więcey daremnie ſię nie zapędzali, prowadząc do nas głupich. Niechay odtąd przyprowadzaią nam mądrych.

MERKURYUSZ.

Myliſz ſię Eſkulapiuſzu; ſtalibyśmy daremnie do ſkończenia świata, czekaiąc ażeby iaki człowiek oſkarzył dru-

http://rcin.org.pl

giego oto, że ieſt roztropny. Dla dościeczenia głupſtwa ludzi, trzeba było koniecznie wciągnąć ich do tego, aby ſię wzaiemnie oſkarzali; ale ieżeli chceſz znaleść roztropnych, nie ſłuchay tego zdania, które ma każdy człowiek o drugim, ale które ma każdy o ſobie.

ESKULAPIUSZ.

Lepiey poznaieſz niż ia ſerce ludzkie Merkuryuſzu, czyń więc iak ci ſię zdaie.

MERKURYUSZ.

Niechay wſzyſcy ludzie roztropni ſtaną po prawey ſtronie, aby ſię odłączyli od innych.

http://rcin.org.pl

ESKULAPIUSZ.

Cóż to! wszyscy stają na prawey stronie, wyiąwszy tylko iednego? Takim gwałtem pcha ieden drugiego. Ey Panie proszę co iesteś za ieden? iż śmiesz tak śmiało y z takim zaufaniem stawać na czele ludzi roztropnych.

POETA.

Jestem MPanie..... Poeta.....

ESKULAPIUSZ.

Poeta? Ah! bardzo dobrze. Ale Panie Poeto, iakież masz prawo, iż tak śmiało bierzesz drugim mieysce?

POETA.

Słyszał kto aby się podobnie pytano Poety? Ile człowiek przechodzi by-

http://rcin.org.pl

dięta, tyle Poeta rozumem przechodzi ludzi. My tylko sami obcuiemy z bogami, y gardziemy resztą rodzaiu ludzkiego. Depcemy nogami uciechy przemiiaiące, za któremi się pospolstwo tak mocno ubiega, za nic poczytuiemy bogactwa, chwałę, honory. Jedyny nasz cel iest dobre imie y nieśmiertelność.

Smierć wszystkich razem garnie, Królow z poddanemi
Wielkich dzieł rozwaliny, toczą się po ziemi.
Imie me nieśmiertelne, mimo prawa losu,
Nie lękam się ni kosy, ani śmierci ciosu.

POLITYK.

Łatwo iest, iak mi się zdaie, przekonać cię Eskulapiuszu, iak mało człowiek ten wart iest nazwiska roztropnego:

http://rcin.org.pl

go: ponieważ tak wiele sobie dawał pracy, aby tego sam dowiodł. Nie będę się miał do niego osobiście. Nie będę się go pytał, iakim pawem przywłaszcza sobie imie Poety, bo gdyby nawet był dobrym Poetą, iak sam sobie podchlebia, czyż może być co śmieszniey szego nadto, co utrzymuie? nie powinienby nawet śmiało przy tym obstawać, iż Poezya czyni ludzi szczęśliwemi, ponieważ przeciwny doświadczenie pokazuie skutek. Z tym wszystkim pasie umysł swoy uroionemi honorami, któremi cieszyć się nie będzie, chyba na ten czas, gdy się stanie na wszystko nieczułym. Wielka to musi być satysfakcya dla tego człowieka, który

http://rcin.org.pl

rozumie, iż wierſze iego doſtaną ſię potomności. Takoż trzeba być na to niewiernym, aby powątpiwać w iak wielkim ſzacunku zoſtawać będzie Autor iakiego Rytmu na tamtym świecie.

Co mówię o profeſsyi Poety, bynaymniey nie pochodzi z zazdrości. Dla tego ſzczegulnie odbieram im imie, którego nie ſą warci, abym pokazał tych, którzy ſobie nań zaſługuią. Ktòż tedy ſpytacie mię ſię, godzien ieſt imienia mądrego? Ten, odpowiedam: który umie, rządzić kraiem. Jeżeli bowiem członki iakiego ſpołeczeńſtwa rozumieią iż ſłuſznie to imie im przyſtoi, czyliż nie ieſt rzeczą ſprawiedliwſzą przyznać go temu, który ieſt duſzą ſame-

http://rcin.org.pl

go społeczeństwa; Temu który się ośmiela pódawać radę Monarchom. Ma tyla rozumu aby władał sprężynami Państwa, y tyle biegłości aby rządził całym narodem. Otoż to są ludzie, którzy warci imienia mądrych. Jakieyże roli ten człowiek nie gra na świecie? Jakaż czereda więcey chluby przynosić może, iako ta, która się wiąże do niego? Jakie pożytki, iakie honory dla niego y dla imienia? ile złożonych hołdow? ile spalonego kadzidła, przed tym nowym bostwem, od tychże samych Poetow, którzyby prożno chcieli przywłaszczyć sobie imie mądrych.

http://rcin.org.pl

STOIK.

Nauka moia nie pozwala mi abym się mieszał do rzeczy Świata tego. Z tym wszystkim mimo woli moiey, gorszy mię to mocno, gdy widzę, iż ci ludzie przywłaszczaią sobie to imie, które im nie przystoi. Mogłbym tu dać uwagę zważaiąc, iakie rady obieraią Krolowie, y iakim sposobem rząd idzie w kraiu, iż żaden człowiek nie powinienby się chełpić, że się przykłada do tego. Ale daymy pokoy temu; przestańmy na samym urzędzie Ministra, uważaiąc go w powszechności. Cóż może być śmieszniey szego, iako taki człowiek, który we wszystkich

http://rcin.org.pl

ſprawach chce wielkość ſwą okazać? Szczegulny koniec, który mądry człowiek zakłada ſobie, ieſt ten aby być ſzczęśliwym. Sądźcież więc iak śmieſzny ieſt ten, który kupuie okazanie wielkości, za drogą cenę prawdziwych nieſzczęśliwości, który ściąga na ſiebie wzgardę mądrego człowieka, aby ſprawił o ſobie podziwienie głupich, którego życie ieſt uſtawiczną komedyą, podchlebiaiąc tym, którzy ſą naprzeciwko niego zuchwali, y zuchwale poſtępuiąc ſobie z temi, którzy mu podchlebuią, który nie ma innego dla ſiebie zaſzczytu, iako ten aby noſił ciężar za innych, y który bez przeſtanku biedzieć ſię muſi, wyſtawiony na zazdrość u

http://rcin.org.pl

iednych, u drugich na wzgardę, na zazdrość ieżeli mu ſię ſzczęśliwie powodzi, na wzgardę, ieżeli ieſt nieſzczęśliwy.

Gdyby iaki podrożny przyſzedłſzy do Auſteryi, zamiaſt potrzebnego ſpoczynku do dalſzey na zaiutrz podroży, przepędzał tę noc na knowaniu kabał y intryg tym końcem, aby miał lepſzą w goſpodzie izdebkę, czyliż nie ſłuſznie z niego śmiaćby ſię potrzeba? Nie mianożby go ſprawiedliwie za człowieka głupiego?.....

Człowiek tracący krotki bieg czaſu w tym życiu mu pozwolony, na głupie zamyſły, śmieſzne intrygi, aby ſię ſtał wielkim y potężnym, którego ie-

http://rcin.org.pl

dnak naymnieyſza przeciwność pogrąża w rozpaczy, ieſt ſto razy głupſzy, niż ów podrożny, ieſzczeſz nadgrodzić można ſtratę iedney nocy ſnem y odpoczynkiem nazaiutrz, ale kto raz źle użył życie, nie znaydzie drugiego, aby nim mogł lepiey rozrządzać.

ESKULAPIUSZ.

O! nieporownany Stoiku! iakże to mądrze ieſt powiedziano. Głupſtwo takiego człowieka, ieſt nader wielkie, ale ty co z taką rozſtropnością umieſz dociekać ſłabości cudzych, nie mogłżebyś nam powiedzieć, którzy to ſą ci ludzie, którzy ich bynaymiey nie znaią?

http://rcin.org.pl

STOIK.

Między nami chyba, Boży Eſkulapiuſzu, ſpodziewać możeſz, iż znaydzieſz człowieka prawdziwie rozumnego. Słuſznie pierwſi Filozofowie ſekty naſzey ſądząc o rodzaiu ludzkim nauczali nas powtarzać: iż wſzyſcy ludzie, nas wyiąwſzy, ſą głupiemi. Prawda iż ich ſzaleńſtwo ukrywa ſię może przed oczami publikum; ale iak w Szpitalu głupich ten co poznaie głupſtwo ſwego kompana, w krótce od roztropnych ludzi na niego patrzących, ſam za głupiego ieſt poczytany, tak w głupſtwie powſzechnym, które na całey ziemi panuie, mądry rozeznać potrafi za pierwſzym rzuceniem oka, mimo zaſłony,

http://rcin.org.pl

która przykrywa tych, co chorobą głupstwa są złożeni. Chcesz że wiedzieć który to iest ten człowiek roztropny, o którym ci wzmiankę uczyniłem? Ten, który nie zasadza swego uszczęśliwienia na urodzie, bogactwach y mądrości, który nie pragnie uciech, y kary się nie obawia, którego dziwactwa losu pognębić nie mogą, którego pomyślność unieść nie potrafi, który szczęśliwy iest na wygnaniu, w więzieniu, y mękach, który nakoniec gdyby go w wole Falaryiskim pieczono, mógłby zawołać, *o iakże mię to bawi!* Nie wzruszony na pociski losu, bynaymniey się nie lęka

http://rcin.org.pl

nayoſtrzeyſzych kolcow. Podobny do owey ſkały, w którą bez uſtanku biią fale morſkie, a po upłynionych wiekach, żadnego po ſobie nie zoſtawuią śladu. Umyſł mędrca ſtały y niewzruſzony, za nic poczyta wſzyſtkie przypadki. Moc iego walczy przeciw wſzelkim nieſzczęśliwościom. Nayiadowitſze ſtrzały, które zły ięzyk ludzki rzuca, doſiągnąć do niego nie mogą. Na ten czas kiedyby ów głupi Monarcha przyćmił dnia światło, wielością ſtrzał puſzczonych na powietrze, czyliż one razić mogły ſłońce? kiedy wrzucono łańcuchy w morze, ſtrzymałyż te okowy buiaiące fale? Podobnie niechay pycha, złość, albo zuchwa-

http://rcin.org.pl

łość wzbudzi nawalnicę na Mędrca, (którego czas tylko niższym czyni od Bogów) nic mu złego uczynić nie zdoła: prożno się na niego złość ludzka hasać będzie.

ESKULAPIUSZ.

O mądry y nieporownany Stoiku! Oto prawdziwy Filozof y mędrzec! Czyliż słuszna rzecz iest, ażeby ludzie zawsze nosili pęta, które wkłada na nich głupstwo, kiedy mądrość podaie nadgrody tak szlachetne, y tak wielkie tym, którzy się za nią udaią. Ztąp nieco niżey nieporownany człowieku z tey wysokiey krainy, gdzieś się osadził, stosuy się nieco do słabości in-

http://rcin.org.pl

nych. Zawſtydź tych ludzi głupich, którzy nieidą za przykładami tey wyſokiey mądrości, którąś opiſał. Ale z czego ſię śmieie ten człowiek, który ſam zoſtał na lewey ſtronie, gdy wſzyſcy rzucili ſię na prawą?

CZŁOWIEK SAM.

Ah! MosPanie ktożby ſię wſtrzymał od śmiechu, widząc tych ludzi tak prożno ſzczycących ſię, iż tym ſłabościom nie podlegaią, które ſię zlewać zwykły na cały rodzay ludzki. Ten mędrzec, ten oſobliwſzy y nieporownany Stoik, mimo wſzelkich pełnych okazałości myśli y porownania, nie ieſt ani tak mocny iak ſkała, ani tak pod-

http://rcin.org.pl

niesiony iak słońce. Ten umysł tak stały, któryby się śmiał w wole Falaryiskim, nie mniey czuły iest na boleść y karę, iak ieden naymizernieyszy z ludzi. Jakikolwiek traf mocnieyszy z nóg go obali, ten rozum przenikliwy który, dopiero odkrył głupstwa całego rodzaiu ludzkiego, ma także swoie głupstwo, którego do siebie nie widzi, a to przewyższa wszystkie inne. Czyliż może być większe szaleństwo, iak kiedy człowiek podległy wszystkim słabościom, y nieudolnościom ludzkim, roi sobie we łbie, iż porownać się może w doskonałości z samemi nawet Bogami.

http://rcin.org.pl

ESKULAPIUSZ.

Co ty ieſteś za ieden przyiacielu, iż śmieſz tego Stoika mieć za głupiego, który całemu rodzaiowi ludzkiemu dowiodł że ieſt głupi?

CZŁOWIEK SAM.

Oh MosPanie! ieſtem głupiec y tak dobrze o tym przekonany ieſtem, żem ſię zoſtał na lewey ſtronie, gdy ſię wſzyſcy rzucili na prawą. Możeſz łatwo ſądzić o moim głupſtwie z ſamego zaufania y tonu, którym innych głupiemi czynię; chociaż wiele ieſzcze ieſt we mnie coby poprawić można.

http://rcin.org.pl

ESKULAPIUSZ.

Gdzież ſię podziali wſzyſcy ludzie mądrzy? Jakże, toż nie ma żadnego?

CZŁOWIEK SAM.

Pytay każdego w ſzczegulności, coby o ſobie rozumiał, obaczyſz iak wiele ich będzie, ale zagadniy ich, co ieden o drugim rozumie, będzieſz widział iak mało ieſt mądrych.

ESKULAPIUSZ.

Jakże, toż wſzyſcy ludzie ſą tacy?

CZŁOWIEK SAM.

Bynaymniey, iednych nazywamy mądremi, a drugich głupiemi. Nie dla tego, iak gdyby mądrzy, nie mieli tak-

http://rcin.org.pl

że głupſtw ſwoich (bo każdy ma równą miarę z drugiemi) ale mędrſi iak mi ſię zdaie ſą ci, którzy uznaią właſne głupſtwo, a ci nayglupſi, którzy chcą być mądremi.

ESKULAPIUSZ.

Merkuryuſzu ſpieſz prędzey nazad do Jowiſza, donieś mu o wſzyſtkim, cośmy tu zrobili. Niechay on ſtanowi iak chce. Powiedz mu żeśmy przeyźrzeli wſzyſtkich porządkiem, y że wſzyſcy ſą bardziey lub mniey głupiemi, że żaden z nich nie ma prawa oſkarzać ieden drugiego, iż ieſt większym niż on głupcem, że ich uſzczęśliwienie ieſt nieodłączone od ich głupſtwa; że gdybyśmy

http://rcin.org.pl

byśmy mogli wyperſwadować temu, który głupie trwoni maiątek, ſtawiaiąc mu przed oczy iż przyidzie do nędzy, temu co zbiera ſkarby, iż wkrótce umrze nie używſzy tych zbiorow, mężowi, który uſzczęśliwienie zakłada na żonie y dzieciach, iż ta ieſt mu niewierna, a tamte nie ſą iego właſne, temu który łamie ſobie głowę, aby ſię wſławił po śmierci, iż ta śmierć uczyni go nieczułym na ſławę y pochwały ludzkie, uczynilibyśmy ich wſzyſtkich nieſzczęśliwemi. Odiąć ludziom ich głupſtwo, byłoby toż ſamo co odiąć im ſpołeczność życia. Gdyby nie było głupich, którzyby kupowali dobra, coby ſię też ſtało z głupiemi, któ-

http://rcin.org.pl

rzy ie przedaią? Gdyby nie było głupich którzyby się żenili, rodzay ludzki wkrótceby zaginął. Gdyby nie było głupich którzyby się mięszali do interessow, iakżeby można rządzić temi, którzy nic nie maią? Gdyby nie było głupich, którzyby się bili, iakążby znaleźli obronę ci którzy się bić niechcą. Nakoniec, gdyby nie było głupich którzyby pisali, iakąż zabawę mieliby głupi, którzy lubią czytać. A więc wszystko dobrze zważywszy, rozumiem, iż naylepiey iest zostawić rzeczy tak iak, dotąd były. Jeżeliby iednak Jowisz myślał o iakiey reformie, niech rozkaże, aby publicznie ogłoszono: iż żaden człowiek nie będzie

http://rcin.org.pl

miał prawa wchodzić w cudze głupſtwa, pokiby nie pokazał zaświadczenia, ręką trzech nayrozſądnieyſzych ſąſiadow podpiſanego, którzyby mu przyznali, iż on ſam nie ieſt głupi.

XVIII. 1. 1310.

http://rcin.org.pl

1310
http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl

F
XVIII. 1. 1310

http://rcin.org.pl